

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

до Протоколу № 135
від 13 жовтня 2023 р.

В И С Н О В О К

до проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розміщення Національного військового меморіального кладовища (реєстр. № 9676 від 04.09.2023)

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій за дорученням Голови Верховної Ради України розглянув на своєму засіданні 13.10.2023 проект Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розміщення Національного військового меморіального кладовища (реєстр. № 9676 від 04.09.2023), поданий народними депутатами України Дубновим А.В., Качурою О.А., та іншими народними депутатами України, і зазначає таке.

Автори законопроекту визначили, що його метою є реалізація Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо Національного військового меморіального кладовища” в частині забезпечення розміщення Національного військового меморіального кладовища.

Задля цього законопроектом передбачається:

1) передача у користування та зміна цільового призначення земельних ділянок державної, комунальної власності для розміщення Національного військового меморіального кладовища здійснюватиметься з такими особливостями, а саме: можливість припинення права постійного користування, зміна цільового призначення земельних ділянок без дотримання вимог абзацу першого частини третьої, абзацу другого частини п'ятої, частин сьомої та восьмої статті 20, частини другої статті 150 цього Земельного кодексу України, можливість вилучення лісових земель для будівництва та експлуатації Національного військового меморіального кладовища без відшкодування втрат лісгосподарського виробництва та збитків землекористувачам, які належать до державної та комунальної власності;

2) проектування Національного військового меморіального кладовища здійснюватиметься без одержання містобудівних умов та обмежень забудови земельних ділянок;

3) можливість перепоховання на Національному військовому меморіальному кладовищі Героїв України, яких, починаючи з 2014 року, нагороджено орденом “Золота Зірка” та перепоховання видатних борців за незалежність України у ХХ столітті за рішенням та у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

4) заборону вилучення, зміну цільового призначення або подальшу передачу такої земельної ділянки (або її частини) у користування;

5) визначення замовником проектування та будівництва Національного військового меморіального кладовища і відповідальним за його утримання та охорону державну установу або державне підприємство, що належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни;

6) оцінці впливу на довкілля не підлягає діяльність зі зміни цільового призначення особливо цінних земель та інша діяльність, пов'язана з будівництвом та експлуатацією Національного військового меморіального кладовища.

Задля цього, зокрема, законопроектом пропонується внести зміни до законів України “Про наукову і науково-технічну діяльність” та “Про освіту”.

Авторами законопроекту вказано, що його реалізація не потребує додаткового фінансування з Державного бюджету України.

За зверненням Комітету **Міністерство освіти і науки України** повідомило, що в межах компетенції не має пропозицій та зауважень до законопроекту.

Національна академія наук України у своєму експертному висновку зазначила, що законопроектом пропонується доповнити абзац другий частини п'ятої статті 7 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» положенням, за змістом якого припинення права постійного користування земельною ділянкою наукової установи НАН України або національної галузевої академії наук для розміщення Національного військового меморіального кладовища відбуватиметься без згоди Президії НАН України або національних галузевих академій наук.

З метою недопущення вилучення земельних ділянок, які мають важливе значення для забезпечення обороноздатності та повоєнного розвитку нашої держави, пропонується в законопроекті підпункт 22¹ пункту 27 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України після останнього абзацу доповнити новим абзацом такого змісту:

«Положення цього підпункту не поширюються на вилучення земельних ділянок з постійного користування підприємств, установ, організацій Національної академії наук України, а також на вилучення земельних ділянок з постійного користування військових частин, установ, військово-навчальних закладів, підприємств та організацій Міністерства оборони України, Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України.».

Аналогічне застереження передбачене також Законом України від 27 липня 2023 року № 3272-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів

України щодо підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення державної власності» (підпункт 17 пункту 2 розділу І) щодо вилучення Кабінетом Міністрів України земель сільськогосподарського призначення державної власності.

НАН України звертає увагу, що законопроектом пропонується доповнити пункт 27 розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України підпунктом 22¹, яким, зокрема, передбачається, що припинення права постійного користування земельними ділянками природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, а також історико-культурного призначення здійснюється без дотримання вимог частини другої статті 150 Земельного кодексу України, тобто без погодження з Верховною Радою України.

Водночас землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, а також історико-культурного призначення належать до особливо цінних земель (пункт «г» частини першої статті 150 Земельного кодексу України) та перебувають під особливою охороною та захистом держави. У зв'язку з цим НАН України пропонує в абзаці четвертому пропонованого законопроектом підпункту 22¹ пункту 27 розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України слова та цифри «, частини другої статті 150» виключити.

За висновком Інституту держави і права імені В.М.Корецького НАН України цілі та завдання законопроекту безумовно варто підтримати, але при цьому створення правових механізмів реалізації завдання розміщення Національного військового меморіального кладовища повинно відбуватися з дотриманням презумпції максимального збереження стабільності правової системи України, пошуку шляхів досягнення поставлених цілей в межах тих можливостей, що передбачені чинним законодавством, в разі крайньої необхідності – внесення мінімальних змін до нього.

Інститут зазначає, що законопроект реєстр. № 9676 фактично є розширеною версією Закону №3061-ІХ, який так і не підписаний і не заветований Президентом України і не набув чинності. Для розміщення одного, хоча й безумовно дуже важливого об'єкта, передбачене внесення змін та встановлення винятків до загальних засад інститутів земельного, лісового, екологічного, містобудівного права тощо, що далеко не в усіх випадках є доречним, оскільки містить загрозу руйнування стрункої системи правового регулювання, що формувалася з врахуванням системного підходу, наявності значної кількості взаємопов'язаних чинників.

Так, змінами до Закону України «Про освіту» передбачається неврахування при розміщенні Національного військового меморіального кладовища вимог частин третьої та четвертої статті 80 цього Закону, якими декларується:

«3. Основні фонди, оборотні кошти та інше майно державних і комунальних закладів освіти не підлягають вилученню, крім випадків, встановлених законом.

4. Об'єкти та майно державних і комунальних закладів освіти не підлягають приватизації чи використанню для провадження видів діяльності, не

передбачених спеціальними законами, крім надання в оренду з метою надання послуг, які не можуть бути забезпечені безпосередньо закладами освіти, пов'язаних із забезпеченням освітнього процесу або обслуговуванням учасників освітнього процесу, з урахуванням визначення уповноваженим органом управління можливості користування державним або комунальним нерухомим майном відповідно до законодавства.».

Оскільки меморіальне кладовище не пов'язане безпосередньо із забезпеченням освітнього процесу, Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України вважає недоцільним при його розміщенні змінювати цільове призначення земельних ділянок, належних закладам освіти, та передавати їх в постійне користування іншим землекористувачам.

Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України вважає, що запропонований підхід до вирішення цілей законопроекту не може бути підтриманий і виправданий терміновістю реалізації проекту чи зменшенням витрат на вирішення проблеми. Не відмова від передбачених законодавством процедур, а скорочення строків їх проходження може бути запроваджене урядовим рішенням.

Загалом фахівці Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України, Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України, Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України висловили значну кількість зауважень і пропозицій до законопроекту про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розміщення Національного військового меморіального кладовища (реєстр. № 9676 від 04.09.2023).

Головним комітетом з розгляду цього законопроекту визначено **Комітет Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики**, який розглянув законопроект та рекомендує Верховній Раді України проект Закону реєстр. № 9676 прийняти в першому читання за основу та в цілому з урахуванням пропозицій головного Комітету щодо доповнення змінами до Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення та цифровізації процедури оцінки впливу на довкілля” від 13 липня 2023 року № 3227-ІХ, а також техніко-юридичними змінами.

Підкомітет з питань науки та інновацій Комітету на своєму засіданні 11 жовтня 2023 року розглянув проект Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розміщення Національного військового меморіального кладовища (реєстр. № 9676 від 04.09.2023) та запропонував Комітету прийняти рішення рекомендувати Верховній Раді України за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу з урахуванням зауважень та пропозицій НАН України, НАПрН України, Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України.

Заслухавши інформацію голови підкомітету з питань науки та інновацій Комітету В.В. Колюха, представників Національної академії наук України, Національної академії правових наук України, а також широко обговоривши

положення законопроекту, **Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій ухвалив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 1 частини першої статті 114 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» проект Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розміщення Національного військового меморіального кладовища (реєстр. № 9676 від 04.09.2023), поданий народними депутатами України Дубновим А.В., Качурою О.А., Вінтоняк О.В. та іншими народними депутатами України, за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу з урахуванням пропозицій Національної академії наук України, Національної академії правових наук України, Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України.

2. Направити цей Висновок до Комітету Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики, який визначено головним комітетом з розгляду даного законопроекту, разом з експертними висновками Національної академії наук України, Національної академії правових наук України.

Голова Комітету

Сергій БАБАК